

УДК 343.2

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-13-172-176

Сидоренко Сергій Григорович,

здобувач наукового ступеня кандидата юридичних наук

Приватного вищого навчального закладу

«Університет сучасних знань»

e-mail: sydorenko@meta.ua

<https://orcid.org/0000-0003-0759-2945>

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСІБ, ЯКІ ЗНИКЛИ БЕЗВІСТИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Статтю присвячено визначенню сутності та змісту правового статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Встановлено, що особи, зниклі безвісти за особливих обставин, наділені спеціальним правовим статусом, який слугує доповненням до їх загального правового статусу.

Охарактеризовано такі підстави набуття особами правового статусу, як правосуб'єктність особи, як сукупність правоздатності та дієздатності; сукупність суб'єктивних прав особи, юридичних обов'язків та юридичної відповідальності виокремлено як елементи, що становлять зміст загального правового статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин.

Аргументовано, що наявність правових прогалин у адміністративно-правовому регулюванні правового статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, перешкоджає необхідній та своєчасній реалізації прав і свобод осіб, які зникли безвісти у період дії правового режиму воєнного стану в Україні, уповільнює процедуру захисту порушених прав таких осіб та їх поновлення. Належність та повнота правового забезпечення прав і свобод осіб, які зникли безвісти за особливих обставин, розглядається як своєрідний показник спроможності органів державної влади щодо організації та здійснення пошуку таких осіб.

В статті проаналізовано основні права осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, передбачені спеціальним законодавством України, які належать до елементів правового статусу таких осіб. Досліджено, що особливості правового статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, законодавчо закріплені за окремими категоріями осіб: особами, що уповноважені на виконання функцій держави, та особами, які зникли безвісти за особливих обставин під час проходження військової служби.

Акцентовано увагу на відсутності чіткого визначення терміну «особа, безвісти відсутня» в міжнародному праві, проаналізовано основні міжнародні договори в контексті досліджуваного питання. Наголошено на тому, що норми міжнародного права гармонізовані з національним законодавством в таких галузях як соціальний захист, сімейні правовідносини, трудові правовідносини, захист права власності.

Ключові слова: правовий статус, правове становище, правове положення, зникла безвісти особа, воєнний стан, воєнний конфлікт, збройний конфлікт, збройна агресія, пошук, особливі обставини.

Sydorenko S. FEATURES OF LEGAL STATUS OF MISSING PERSONS DURING MARTIAL LAW IN UKRAINE

The article is devoted to determination of essence and content of legal status of persons missing under special circumstances. It is established that persons missing under special circumstances are endowed with a special legal status, which serves as an addition to their general legal status.

Such grounds for obtaining legal status by persons as legal personality of a person as a set of legal capacity and capacity are characterized; the totality of subjective rights of a person, legal obligations and legal liability is distinguished as elements constituting the content of the general legal status of persons missing under special circumstances.

It is argued that the presence of legal gaps in the administrative and legal regulation of the legal status of persons missing under special circumstances prevents the necessary and timely realization of the rights and freedoms of persons missing during the legal regime of martial law in Ukraine, slows down the procedure for protecting the violated rights of such persons and their restoration. The belonging and completeness of legal support of the rights and freedoms of persons missing under special circumstances is considered as a kind of indicator of the ability of public authorities to organize and search for such persons.

The article analyzes the basic rights of persons missing under special circumstances provided by the special legislation of Ukraine, which belong to the elements of the legal status of such persons. It has been investigated that the peculiarities of legal status of persons missing under special circumstances are legally assigned to certain categories of persons: persons authorized to perform the functions of the state, and persons missing under special circumstances during military service.

Emphasis is placed on the lack of a clear definition of the term "missing person" in international law, the main international treaties are analyzed in the context of the issue under study. It is emphasized that the rules of international law are harmonized with national legislation in such areas as social protection, family legal relations, labor relations, protection of property rights.

Keywords: legal status, legal position, legal provision, missing person, martial law, military conflict, armed conflict, armed aggression, search, special circumstances.

Постановка проблеми. Дослідженню питань, пов'язаних з правовим статусом особи свого часу було приділено значну увагу як теоретиками права, так і правниками-практиками, адже правовий статус

особи є важливою складовою частиною будь-яких правовідносин.

Попри наявність значної кількості наукових результатів внаслідок вже здійснених наукових досліджень все більшої актуальності набуває необхідність комплексного дослідження правового статусу осіб, які зникли безвісти в період ведення воєнних дій на території України. Такі воєнні дії є наслідком збройних конфліктів, які беруть свій початок у 2014 році, та продовжуються до теперішнього часу через повномасштабне вторгнення Російської Федерації, що було здійснене 24 лютого 2022 року на територію України.

З прийняттям у 2018 році Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» [1] (назва в ред. 2018 року) та введенням воєнного стану в Україні відповідно до Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. № 64/2022 [2] з'явилась низка питань адміністративно-правового регулювання, які потребують подальшої наукової розробки та належного законодавчого забезпечення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження питань, пов'язаних з набуттям та реалізацією правового статусу особи, прослідковуються у наукових працях таких дослідників, як: М.А.Бояринцева [3], Н.В. Загородня [4], О.В. Кузьменко [5], В.В. Макаручак [6], О.Ф. Скакун [7], В.Г. Чорна [8] та ряду інших. Проте на сьогодні питання адміністративно-правового регулювання правового статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, залишається недостатньо дослідженим, що зумовило потребу здійснення наукового дослідження зазначеної проблематики.

Метою статті є визначення правового статусу осіб, зниклих безвісти, за обставин, що передбачають воєнні дії, виокремлення його елементів, встановлення особливостей правового статусу осіб, зниклих безвісти під час воєнного стану в Україні.

Вклад основного матеріалу дослідження. Правовий статус осіб, які зникли безвісти в умовах воєнних дій, наразі врегульовано спеціальним Законом України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» [1] (далі - Закон), який відносить воєнні дії до так званих «особливих обставин».

Класичне розуміння терміну «правовий статус особи» в теорії права включає сукупність суб'єктивних прав, юридичних обов'язків та юридичної відповідальності, які закріплені в нормативно-правових актах та гарантовані державою.

Так, на думку О.Ф. Скакун, правовий статус особи являє собою «систему закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, відповідно до яких індивід як суб'єкт права (тобто такий, що має правосуб'єктність) координує свою поведінку в суспільстві» [7, с. 377]. При цьому науковцем зазначається про відсутність єдності в трактуванні правового статусу особи серед вчених [7, с. 378]. В цей же час О.Ф. Скакун вживає терміни «правовий статус особи» та «правове становище особи», що за її розумінням є рівнозначними термінами. На думку Н.В. Загородньої, терміни «правовий статус» і «правове становище» і етимологічно, і по суті збігаються, оскільки відображають основні сторони юридичного буття індивіда – інтереси, потреби, мотиви, всі форми взаємин з державою [4, с. 75].

Доречно, на наш погляд, погодитись з науковою позицією О.Ф. Скакун, що правовий статус є інструментом, який систематизує норми права про суб'єкта права (зокрема про його права, свободи, юридичні обов'язки та відповідальність) [7, с. 380]. Також варто звернути уваги і той факт, що О.Ф. Скакун визначає правосуб'єктність особи і передумовою набуття правового статусу, і елементом, що може бути включений до складу правового статусу [7, с. 380].

Слушною, на наш погляд, вбачається і наукова теза Н.В. Загородньої, що зв'язки між особою та державою можуть фіксуватись в різних юридичних формах, які у своїй єдності становлять категорію «правовий статус» [4, с. 75].

Теорію права розрізняють кілька видів правового статусу особи:

- 1) загальний правовий статус – є однаковим для всіх, оскільки закріплюється конституційними законами, має чітко визначений та здебільшого сталий характер;
- 2) спеціальний правовий статус – належить особі як представнику певної соціальної групи, доповнює або обмежує загальний правовий статус та може мати змінний характер;
- 3) індивідуальний правовий статус – характеризує особу як індивідуума та залежить від змін, що відбуваються в житті особи.

Досліджуючи правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, є підстави дійти висновку, що держава наділяє таких осіб спеціальним правовим статусом, основні елементи якого деталізовано в нормах Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин».

В межах терміну «зниклих безвісти осіб» законодавство України вирізняє окремо категорію «осіб, зниклих безвісти за особливих обставин». Оскільки зникнення таких осіб на законодавчому рівні обумовлюється низкою зовнішніх факторів, таких як збройний конфлікт, воєнні дії, тимчасова окупація частини території України, надзвичайна ситуація природного чи техногенного характеру, то, вважаємо, що спеціальний правовий статус таких осіб має комплексний характер, тобто не обмежується межами однієї галузі права, адже може включати окремі складові цивільно-правового статусу, процесуально-правового статусу тощо.

Як було зазначено вище, правосуб'єктність розглядається як передумова набуття особою правового

статусу. З огляду на те, що правоздатність, як складовий елемент правосуб'єктності особи – це абстрактна здатність особи бути носієм прав, обов'язків, початком виникнення якої є народження людини, і вона є однаковою та рівною для всіх осіб, то відмежування спеціального правового статусу осіб, що зникли безвісти за особливих обставин, відбувається на підставі обсягу дієздатності особи – здатності своїми діями реалізовувати належні особі суб'єктивні права, виконувати покладені на особу обов'язки та нести юридичну відповідальність, яка виникає значно пізніше. Зникнення особи безвісти, яке пов'язане з переліченими в Законі особливими обставинами, зазвичай є свідченням про незаконні діяння відносно такої особи, серед яких можуть мати місце такі: незаконне позбавлення волі, насильство, заподіяння смерті тощо. Внаслідок таких незаконних діянь особа стає штучно обмеженою у реалізації своєї дієздатності – здатності своїми діями набувати прав та обов'язків, тобто бути суб'єктом права.

Проте обставини, попри які трапляється зникнення особи, можуть мати і відмінний від вищезазначеного характер: виникнення збройного або військового конфлікту може призвести до масового переміщення населення, через що значна кількість мігрантів, біженців, внутрішньо переміщених осіб зникають безвісти внаслідок відсутності комунікації зі своїми близькими родичами. Зниклі безвісти особи можуть також бути зі складу Збройних Сил України або інших організованих збройних угруповань. Людські жертви, тіла яких залишаються покинутими або масово похованими, знищеними до впізнання згодом також можуть набувати правового статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин.

Законодавство щодо адміністративно-правового регулювання правового статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, складає сукупність національних нормативно-правових актів України та міжнародних договорів України, належним чином ратифікованих, відповідно до статті 2 вищезазначеного Закону [1].

Якщо досліджувати зміст національного законодавства, то відповідно до статті 4 Закону правового статусу особи, що зникла безвісти за особливих обставин, особа набуває з моменту внесення до Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин відомостей, які містяться в заяві про факт зникнення такої особи. І вважатиметься особою такою, що зникла безвісти за особливих обставин, до моменту припинення її розшуку. Крім того, законодавець не обмежує коло осіб для набуття правового статусу особи, що зникла безвісти за особливих обставин, правовим зв'язком із державою: тобто правового статусу особи, зниклої безвісти за особливих обставин, може набути як громадянин України, так і іноземець або особа без громадянства, за умови, що такі особи перебували на території України на законних підставах.

Обсяг прав осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, передбачено статтею 5 Закону, зокрема визначено, що така особа має всі права, гарантовані Конституцією та законами України. За змістом статті 22 Конституції України права і свободи людини і громадянина не є вичерпними та не можуть бути скасовані [9]. Тож з наведеного, вбачається, що норма статті 5 Закону носить бланкетний характер, тобто відсилає до інших нормативно-правових актів України, та врегульовує переважно такі права:

- 1) майнові права, передбачені статтями 30, 41, 47 Конституції України;
- 2) право на працю, гарантоване статтею 43 Конституції України;
- 3) право на соціальний захист, гарантоване статтею 46 Конституції України;
- 4) права, що виникають внаслідок сімейних правовідносин осіб, що зникли безвісти за особливих обставин, гарантовані статтями 51, 52 Конституції України.

Відповідно до ч. 1 статті 8 Закону набуття правового статусу особи, зниклої безвісти за особливих обставин, не зменшує обсягу цивільної правоздатності. Згідно статті 25 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) цивільна правоздатність фізичної особи визначена як здатність мати цивільні права та обов'язки, яка виникає у момент народження фізичної особи, і припиняється з моментом її смерті [10]. Обсяг цивільної правоздатності фізичної особи передбачено статтею 26 ЦК України, що означає: усі фізичні особи є рівними у здатності мати цивільні майнові і немайнові права і здатності мати обов'язки як учасника цивільних правовідносин. Тобто набуття зазначеного правового статусу не впливає на обсяг цивільної правоздатності таких осіб.

Аналізуючи зміст майнових прав осіб, безвісти відсутніх за особливих обставин, слід зауважити, що з моменту внесення до Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, даних про особу, як таку, що зникла безвісти, над її майном може бути встановлено опіку опікуном, який має здійснювати управління таким майном та забезпечувати виконання зобов'язань такої особи за рахунок такого майна. Опіка або піклування можуть встановлюватись і відносно дітей осіб, зниклих безвісти за особливих обставин.

Згідно ч. 4 статті 8 Закону набуття особою правового статусу особи, зниклої безвісти за особливих обставин, не впливає на її сімейний стан, тобто не змінює його до моменту розірвання шлюбу за заявою другого з подружжя через визнання особи безвісно відсутньою або через оголошення такої особи померлою.

За особою, яка набула правового статусу зниклої безвісти за особливих обставин, відповідно до ч. 5 статті 8 Закону зберігаються місце роботи та займана посада, але не більш ніж до моменту визнання її безвісно відсутньою чи оголошення померлою.

Крім вищезазначеного, відповідно до статті 5 Закону особи, зниклі безвісти за особливих обставин, мають право на всебічне розслідування обставин їх зникнення і на встановлення їх місця перебування, а держава, в свою чергу, зобов'язана вжити всіх можливих заходів для розшуку таких осіб.

На законодавчому рівні *особливості правового статусу осіб, зниклих безвісті за особливих обставин*, закріплено у статті 9 Закону лише за двома категоріями осіб:

1) за особами, які уповноважені на виконання функцій держави – за такими особами зберігається не лише місце роботи та займана посада, а й середній заробіток на підприємстві, установі, організації незалежно від підпорядкування;

2) за особами, які зникли безвісті за особливих обставин під час проходження військової служби – таким особам надаються гарантії, що передбачені Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та іншими актами законодавства України [1].

Щодо міжнародного права стосовно досліджуваної проблематики, то наразі відсутнє чітке визначення терміну «особа, зникла безвісті». Стаття 2 Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень 2006 року (далі - Конвенція) [11], ратифікованої Україною відповідним Законом України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень» [12], не містить чіткого визначення терміну «особи, зниклі безвісті», проте опосередковано пов'язує їх зникнення із «арештом, затриманням, викладенням чи позбавленням волі в будь-якій іншій формі представниками держави чи особами або групами осіб». При цьому зазначена Конвенція є першим універсальним договором, що містить конкретні зобов'язання держав-учасниць. Крім того, норми ч. 6 статті 24 зазначеної Конвенції знайшли своє відображення у адміністративно-правовому регулюванні правового статусу осіб, зниклих безвісті за особливих обставин, зокрема в таких галузях: соціальний захист, фінансові питання, сімейне право, право власності.

Висновки. З огляду на вищезазначене, є підстави дійти таких висновків: правовий статус осіб, зниклих безвісті за особливих обставин, складається із загального та спеціального правового статусу. Норми спеціального законодавства, якими регламентовано правовий статус осіб, зниклих безвісті за особливих обставин, містять банкетні норми щодо обсягу прав таких осіб.

Норми Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень гармонізовано із нормами національного законодавства в частині законодавчого забезпечення осіб, зниклих безвісті за особливих обставин, щодо соціального захисту таких осіб, врегулювання їх шлюбно-сімейних правовідносин, захисту їх права власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про правовий статус осіб, зниклих безвісті за особливих обставин : Закон України від 12.07.2018 р. № 2505-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text>
2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
3. Бояринцева М.А. Адміністративно-правовий статус громадянина України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2005. 21 с.
4. Загородня Н.В. Адміністративно-правовий статус громадян України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2018. № 33. С. 75-77.
5. Кузьменко О.В. Новий Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» - нові правові колізії та суперечності. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 1. С. 150-155.
6. Макарчук В.В. Поняття «правовий статус особи» в теоретично-правовій літературі. *Право.UA*. № 3. 2015. С. 18-22.
7. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. Харків: Консул, 2001. 656 с.
8. Кузьменко О.В., Чорна В.Г. Колізійність понять «біженець», «вимушено переміщена особа» та «особа, яка потребує тимчасового захисту». *Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу* : зб. тез доповідей III Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 60-річчю Хмельницького національного університету (17 квітня 2022 р.). Хмельницький : ХНУ, 2022. С. 125-127.
9. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4233>
10. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n155>
11. Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень : Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 20.12.2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
12. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень : Закон України від 15.06.2015 р. № 525-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/525-19#n2>

REFERENCES:

1. Pro pravovyi status osib, znyklykh bezvisty za osoblyvykh obstavyn. (2018, July 12). [On the legal status of persons who have disappeared under special circumstances]. *Zakon Ukrainy № 2505-VIII*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text> [In Ukrainian].
2. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini. (2022, February 24). [On the introduction of martial law in Ukraine]. *Ukaz Prezydenta Ukrainy № 64/2022*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> [In Ukrainian].
3. Boiaryntseva, M.A. (2005). Administratyvno-pravovyi status hromadianyna Ukrainy. [Administrative and legal status of a citizen of Ukraine]. avtoref. dys. ... kand.. yuryd. nauk: 12.00.07., 21. [In Ukrainian].

4. Zahorodnia, N.V. (2018) Administratyvno-pravovyi status hromadian Ukrainy. [Administrative and legal status of citizens of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia*. № 33. 75-77. [In Ukrainian].
5. Kuzmenko, O.V. (2012). Novyi Zakon Ukrainy «Pro pravovyi status inozemtsiv ta osib bez hromadianstva» - novi pravovi kolizii ta superechnosti. [The new Law of Ukraine "On the Legal Status of Foreigners and Stateless Persons" - new legal conflicts and contradictions]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*. № 1. 150-155. [In Ukrainian].
6. Makarchuk, V.V. (2015). Poniattia «pravovyi status osoby» v teoretychno-pravovii literaturi. [The concept of "legal status of a person" in theoretical and legal literature]. *Pravo.UA*. № 3. 18-22. [In Ukrainian].
7. Skakun, O.F. (2001). Teoriia derzhavy i prava. [Theory of the state and law]. Pidruchnyk. 656. [In Ukrainian].
8. Kuzmenko, O.V., & Chorna, V.H. (2022, April 17). Koliziinist poniat «bizhenets», «vymusheno peremishchena osoba» ta «osoba, yaka potrebuie tymchasovoho zakhystu». [Conflict of the concepts "refugee", "forcibly displaced person" and "person in need of temporary protection"]. *Harmonizatsiia zakonodavstva Ukrainy z pravom Yevropeiskoho Soiuzu : zb. tez dopovidei III Vseukrainskoi naukovoї konferentsii, prysviachenoї 60-richchiu Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu (17 kvitnia 2022 r.)*. Khmelnytskyi : KhNU, 2022. 125-127. [In Ukrainian].
9. Konstytutsiia Ukrainy. (1996, June 28). [Constitution of Ukraine]. *Zakon Ukrainy № 254k/96-VR*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4233> [In Ukrainian].
10. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy. (2003, January 16). [The Civil Code of Ukraine]. *Zakon Ukrainy № 435-IV*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n155> [In Ukrainian].
11. Mizhnarodna konventsiiia pro zakhyst usikh osib vid nasylnytskykh znyknen. (2006, December 20). [International Convention on the Protection of All Persons from Enforced Disappearances]. *Konventsiiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text [In Ukrainian].
12. Pro pryednannia Ukrainy do Mizhnarodnoi konventsii pro zakhyst usikh osib vid nasylnytskykh znyknen. (2015, June 15). [On the accession of Ukraine to the International Convention on the Protection of All Persons from Enforced Disappearances]. *Zakon Ukrainy № 525-VIII*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/525-19#n2> [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 20.11.2022

УДК 342.9

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-13-176-181

Чудненко Володимир Олександрович,
аспірант Таврійського національного університету
імені В.І. Вернадського
e-mail: chydo_vo@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-1860-1990>

ВІДНОВЛЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНОГО НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВІД ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

У даній статті розкрито особливості відновлення об'єктів природного навколишнього середовища від військових дій в післявоєнний період. Звернуто увагу на таких групах як: земля, надра, води, атмосферне повітря, ліси, рослини, тварини, бактерії, гриби, віруси.

Відзначено, необхідність для вироблення комплексного механізму відновлення навколишнього природного середовища на сьогодні необхідно затвердити Стратегічної державної програми протидії екоциду російських окупантів навколишньому природному середовищу України. Треба зазначити, що екоцид – це вчинення будь-яких протизаконних або шкідливих дій, які добре усвідомлюються тим/тими, хто їх завдає, що можуть завдати серйозної, незворотної довгострокової шкоди навколишньому середовищу. На сьогодні у п'ятірку найбільш постраждалих від екоциду областей України входять: Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Миколаївська та Харківська області. Вони перебувають під постійними обстрілами, атаками. Мінімальний підрахунок збитків довіклію від дій Росії станом на кінець 2022 року складає 2532 млрд. грн. Дана програма повинна запровадити систему фіксування всіх порушень у сфері охорони навколишнього природного середовища, що дозволить фіксувати реальний об'єм завданої шкоди та вжити найефективніших заходів, щоб уникнути подальшого погіршення ситуації та відновити екосистеми до безпечного стану - і для людини, і для дикої природи. А також виробити механізми притягнення Росії до відповідальності, за екоцид українського навколишнього природного середовища, а також процедуру євроінтеграції у природоохоронній сфері за напрямками: управління довкіллям та інтеграція екологічної політики в інші галузеві політики, якість атмосферного повітря, управління відходами, якість води та управління водними ресурсами, промислове забруднення та техногенні

Випуск 13. 2022

© В.О.Чудненко, 2022